DE LA DARWINISMUL GEOPOLITIC LA MISTICA NUCLEARĂ – O ANALIZĂ CRITICĂ A DOCTRINEI KARAGANOV

BOGDAN-GEORGE RĂDULESCU*

Abstract. *This article examines some of the core elements of Sergei Karaganov's doctrine in order to highlight how they sustain the expansionist ideology of the Putin regime. The analysis focuses on the abusive and strategically manipulated reinterpretations of key concepts from geopolitics and international relations, employed to legitimize Russian interventionism under the guise of "ethno-national protection" and a so-called "civilizational sovereignty". By dissecting these distorted doctrinal constructs, this article provides a critical reading of the mechanisms through which the Kremlin seeks to justify external aggression and undermine the principles of the liberal international order. Such an inquiry is essential for deconstructing the ideological framework that rehabilitates Russian neo-imperialism under normative pretenses. The article also explores several key tenets of Karaganov's worldview, including the so-called "compatriot policy", the program of de-Westernization, and the use of mystical-religious language in articulating nuclear threats. These elements are shown to function as ideological tools in Russia's effort to reframe coercive power politics as civilizational necessity.*

Keywords: *Karaganov Doctrine; Geopolitical Darwinism; Russian Expansionism; Compatriot Protection Policy; Neo-Eurasianism; Civilizational Sovereignty; Russian Foreign Policy; Ideological Legitimation of Aggression; Putin Regime; Nuclear Mystic; De-Westernization; Interventionism; Ethno-nationalism; Post-Soviet Imperialism; Liberal International Order.*

Teoria revanșismului geopolitic rusesc

Serghei Karaganov este strategul din umbră al geopoliticii ruse. Intelectual format în cadrul MGIMO[1] și crescut în climatul ideologic sovietic, Karaganov a devenit, după 1991, unul dintre principalii arhitecți ai viziunii geopolitice rusești.

* CS III dr. la Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I.C. Brătianu" al Academiei Române.

[1] MGIMO – Institutul de Stat pentru Relații Internaționale de la Moscova [*МГИМО Московский государственный институт международных отношений, Moskovskiy gosudarstvennyy institut mezhdunarodnykh otnosheniy*] a fost și rămâne una dintre cele mai influente instituții academice din Rusia, cu

În jurul său gravitează o rețea informală de ideologi și experți loiali Kremlinului, care alimentează aparatul decizional cu justificări doctrinare și viziuni strategice. De-a lungul anilor, între 2000 și 2010, Karaganov a ocupat poziții-cheie în *think tankuri* de stat și foruri consultative, inclusiv în *Consiliul pentru Politica Externă și de Apărare al Rusiei*[2], o instituție informală, dar extrem de influentă, care furnizează Kremlinului analize, scenarii și justificări ideologice pentru acțiunile externe ale Federației Ruse. Consiliul este unul dintre cele mai importante grupuri de experți în politică externă din Rusia, cu propria revistă în limba engleză, *Russia in Global Affairs*, având o strânsă asociere cu *Forumul Valdai*, adesea descris drept Davosul Rusiei. Karaganov este unul dintre principalii teoreticieni ai *revanșismului geopolitic rusesc*[3].

Ideologul rus are o contribuție semnificativă la doctrina neo-eurasianismului (Lev Gumilev, Aleksandr Panarin, Aleksandr Dughin), fiind promotor al unei „Europe de la Lisabona la Vladivostok" sub hegemonie rusă.[4] Curentul expansionist și revanșard al neo-eurasiatismului asumă, fără rezerve și agresiv, retorica grandorii imperiale. Rusia este, în această optică, un imperiu în permanentă expansiune, incompatibil cultural cu Occidentul. Atlantismul este perceput drept antiteza identității ruse, iar, pentru a-l stopa, expansiunea teritorială a rușilor devine nu doar necesară, ci inevitabilă. Într-un studiu scris în 2003, când Vladimir Putin era deja la putere, aflându-se în primul său mandat de președinte al Federației Ruse, analiza pe care a făcut-o Andrei P. Tsygankov peisajului curentelor neo-eurasianiste expansioniste din Rusia ni se pare de-a dreptul profetică: „Expansioniștii concep Rusia drept un stat profund antioccidental din punct de vedere cultural și o entitate imperială aflată într-o expansiune teritorială continuă. Ei consideră atlantismul drept principala amenințare la adresa identității culturale a Rusiei și la adresa aspirației sale de putere. Pentru această școală de gândire, acumularea constantă de putere prin expansiune teritorială este singura conduită adecvată într-o lume definită de lupta eternă între unități geopolitice – în special

---

un statut aproape mitologic în elita politico-diplomatică a fostei URSS și a Federației Ruse. Reputația sa s-a construit pe câteva trăsături definitorii. În perioada sovietică MGIMO era considerat „fabrica de diplomați" a URSS, principala pepinieră pentru formarea cadrelor diplomatice sovietice. Absolvenții săi ocupau frecvent posturi-cheie în Ministerul de Externe, ambasade și în organisme internaționale. Accesul era foarte selectiv, rezervat în special copiilor din nomenclatura de partid, KGB sau elitele militare. MGIMO era un simbol al încrederii regimului în loialitatea ideologică și competența intelectuală. A asigurat, și o face în continuare, o formare multilingvă și geopolitică dură. Mulți absolvenți MGIMO fac parte din administrația prezidențială, Ministerul de Externe, aparatul de securitate sau din sferele de influență ale regimului Putin.

[2] *Consiliul pentru Politica Externă și de Apărare al Rusiei* [*Совет по внешней и оборонной политике* – SVOP], fondat în 1992, este un *think tank* de elită, care reunește diplomați, militari, experți și strategi din establishmentul rus. SVOP s-a apropiat tot mai mult de liniile directoare ale Kremlinului, devenind un vehicul pentru articularea și rafinarea viziunii Rusiei asupra unei ordini internaționale multipolare.

[3] Maria Snegovaya, Alexander Lanoszka, „Reclaiming what is ours: Elite continuity and revanchism", în *European Journal of International Security*, 2024, pp. 1-19. De asemenea, a se vedea: Roberto Rabel, „Global South and western divergence on Russia's war in Ukraine: implications for world order", în *International Affairs*, Vol. 101, No. 3/2025, pp. 1005-1021, accesat la data de 20 mai 2025.

[4] Toni Mileski, „Identifying the new Eurasian orientation in modern Russian geopolitical thought", în *Eastern Journal Of European Studies*, Volume 6, Issue 2, December 2015, pp. 177-187. A se vedea, de asemenea, Aryanta Nugraha, „Neo-Eurasianism in Russian Foreign Policy: Echoes from the Past or Compromise with the Future?", în *Global & Strategies*, Vol. 9, No. 1/2018, pp. 95-110.

între puteri continentale și puteri maritime. În această confruntare cu imperiile maritime, expansioniștii urmăresc să confrunte Europa cu Statele Unite și, în cele din urmă, să construiască o axă geopolitică extinsă de aliați – precum Iran – pentru a contracara influențele atlantiste."[5]

Fără funcții oficiale, dar cu o influență reală, Serghei Karaganov a modelat totodată discursul despre *Russky Mir* („Lumea rusă")[6]. Eminență cenușie în cercul de putere din jurul lui Vladimir Putin, Seghei Karaganov a justificat agresiunile militare și a contribuit direct la reconfigurarea doctrinei externe a Rusiei. După 2014, vocea lui Karaganov devine centrală în apelurile la reînarmare nucleară, la reactivarea conceptului de „sfere de influență"[7] și în elaborarea discursului oficial rusesc de contestare a ordinii internaționale liberale. Karaganov nu este doar un ideolog. Este inginerul unui *imaginar geopolitic* menit să legitimeze expansionismul rusesc. O figură discretă, dar decisivă, în ideologia imperială a regimului Putin.[8]

Instrumentalizarea ideologică a dreptului umanitar

Serghei Karaganov este considerat arhitectul inițial al așa-numitei „politici a compatrioților". Doctrina lui Serghei Karaganov privind „apărarea compatrioților" constituie o reconfigurare ideologică profund distorsionată a conceptului juridic occidental de „drept la ingerință umanitară". Sub aparența unei misiuni protective, această doctrină postulează că Federația Rusă are responsabilitatea moral-politică de a interveni oriunde minoritățile etnice ruse din spațiul postsovietic ar fi amenințate sau discriminate de către majoritățile locale. Conform acestei teze, nu doar cetățenii ruși, ci și persoanele de origine etnică rusă, vorbitorii de limbă rusă sau toți cei considerați parte a așa-numitei „mari națiuni ruse" sunt încadrați în categoria „compatrioților" – o noțiune fluidă, expansivă și strategică, utilizată pentru a justifica ingerința geopolitică. Această formă de *instrumentalizare ideologică a limbajului dreptului umanitar* deturnează principiile dreptului internațional, transformând protecția civililor într-un pretext pentru intervenții motivate politic și militar. Așa-numita „cooperare umanitară" (*гуманитарное сотрудничество*, *gumanitarnoe sotrudnichestvo*), termen folosit de Moscova în spațiul postsovietic, maschează de fapt un tip de proiecție de putere culturală și identitară.[9]

---

[5] Andrei P. Tsygankov, „Mastering Space in Eurasia: Russia's Geopolitical Thinking After the Soviet Break-up", în *Communist and Post-Communist Studies*, March 2003, vol. 36, pp. 101-127, p. 109 (tr.aut.).

[6] *Русский Мир* [*Lumea rusă*] este un concept ideologic promovat de Kremlin pentru a justifica influența Rusiei asupra fostelor teritorii sovietice și a comunităților rusofone. Acest concept îmbină elemente de identitate etno-lingvistică, ortodoxie și memorie imperială. Sub pretextul protejării „valorilor tradiționale" și a compatrioților ruși, conceptul servește drept instrument geopolitic și justificare simbolică pentru intervenționismul rusesc, inclusiv în Ucraina.

[7] Susanna Hast, *Spheres of Influence in International Relations: History,Theory and Politics*, Routledge, New York, 2016.

[8] Mark MacKinnon, „Sergey Karaganov: The man behind Putin's pugnacity", *The Globe and Mail*, 30 March 2014, disponibil la https://www.theglobeandmail.com/news/world/sergey-karaganov-the-man-behind-putins-pugnacity/article17734125/, accesat la data de 20 mai 2025.

[9] Sinikukka Saari, „Russia's Post-Orange Revolution Strategies to Increase its Influence in Former Soviet Republics: Public Diplomacy po russkii", în *Europe-Asia Studies*, vol. 66, Issue 1, pp. 50-66, 2014.

Conceptul rusesc de „cooperare umanitară“ este prezentat oficial ca un cadru de colaborare internațională în domenii culturale, educaționale și sociale, menit să promoveze valori umanitare și să sprijine comunitățile rușești din străinătate. Totuși, o analiză critică relevă că această „cooperare umanitară“ servește frecvent ca un instrument subtil de *soft power* și de influență geopolitică, cu următoarele caracteristici problematice: *1/ Instrumentalizarea culturii și identității*: în realitate, cooperarea umanitară este folosită pentru a menține și extinde influența Rusiei în fostele republici sovietice și în alte regiuni, prin promovarea identității rușești ca mijloc de legitimizare a intereselor politice și geopolitice. Aceasta poate genera tensiuni și conflicte identitare în statele gazdă, afectând coeziunea socială; *2/ Pretext pentru ingerințe politice*: sub pretextul protejării drepturilor „compatrioților“ și promovării culturii ruse, Rusia poate exercita presiuni politice și poate susține grupuri proruse sau regimuri autoritare, subminând suveranitatea și stabilitatea altor state; *3/ Lipsa transparenței și a responsabilității*: programele de cooperare umanitară sunt adesea gestionate de instituții apropiate Kremlinului, cu puține mecanisme de control independent sau evaluare critică, ceea ce ridică semne de întrebare privind scopurile reale și impactul acestora; *4/ Conflict cu normele internaționale*: spre deosebire de conceptele occidentale de ajutor umanitar, bazate pe neutralitate, imparțialitate și non-politizare, cooperarea umanitară rusească este adesea politizată și condiționată de interese strategice, ceea ce poate submina încrederea internațională și colaborarea globală.

În acest sens, retorica umanitară a fost mobilizată selectiv și strategic în conflictele din Georgia (2008) și Ucraina (2014, 2022), unde Federația Rusă a invocat „apărarea compatrioților“ pentru a justifica acțiuni agresive care subminează suveranitatea statelor vecine. Această abordare reflectă o *subversiune normativă* a cadrului liberal internațional: în loc să protejeze drepturile omului, doctrina „apărării compatrioților“ transformă dreptul de a proteja într-un instrument de legitimare a expansionismului. În esență, este vorba despre o formă sofisticată de război cognitiv, care deturnează semnificațiile juridice și morale ale intervenției umanitare pentru a justifica acțiuni revizioniste în numele unei solidarități etno-naționale fabricate, adică: „utilizarea de către Rusia a diasporei sale din cadrul unui «spațiu al lumii ruse» în scopuri geopolitice – o practică pe care anumiți observatori au numit-o revizionism teritorial – încalcă principiul neintervenției în treburile interne ale altor state, principiu la care discursul elitei ruse continuă totuși să facă trimitere“[10].

Doctrina Karaganov reinterpretează abuziv însăși ideea de suveranitate. Rusia a reconfigurat subtil ideea de suveranitate, inserând-o într-un cadru conceptual care deturnează logica intervenției umanitare. În loc să respingă frontal doctrina Responsabilității de a Proteja (R2P)[11], Moscova o reinterpretează în

---

[10] Mark MacKinnon, *op. cit*.

[11] *Doctrina responsabilității de a proteja* (*Responsibility to Protect* – R2P) este un principiu de drept internațional și de etică politică formulat pentru a preveni atrocități în masă, precum genocidul, crimele împotriva umanității, epurările etnice și crimele de război. A fost adoptat în consens de toate statele membre ale ONU la *Summit*-ul Mondial din 2005. Ideea centrală a doctrinei este aceea că suveranitatea nu mai înseamnă doar dreptul unui stat de a-și conduce treburile interne, ci și responsabilitatea sa de a-și proteja populația. Dacă statul nu poate sau nu vrea să o facă, această responsabilitate revine comunității internaționale. R2P redefinește

termeni proprii, folosind-o pentru a-și justifica ingerințele în fostul spațiu sovietic. Rusia invocă retoric elemente ale R2P, dar într-un mod distorsionat, fără acord internațional și fără criterii obiective, pentru a-și justifica intervențiile în Georgia (2008), în Crimeea (2014) sau războiul de agresiune împotriva Ucrainei. În loc să protejeze populații vulnerabile la genocid, Moscova pretinde că apără rusofoni discriminați, dar o face în scop geopolitic și teritorial, nu umanitar. Conform acestei viziuni, suveranitatea nu mai este inviolabilă, dacă statul în cauză este acuzat injust – de către Rusia – că discriminează minoritatea rusofonă. Astfel, Moscova mută accentul de pe stat ca titular exclusiv al suveranității – idee clasică în dreptul internațional[12] – către o suveranitate „condiționată" de comportamentul față de minoritatea rusofonă. În mod convenabil, Rusia își arogă rolul de protector al acestor cetățeni, invocând o obligație morală de a-i apăra împotriva abuzurilor.

Această versiune alternativă a dreptului la *ingerință umanitară* (*humanitarian intervention*)[13] are o logică periculoasă. Pe fundalul discursurilor despre „lumea rusă" și „compatrioți", Moscova pretinde că suveranitatea altor state poate fi suspendată dacă ordinea internă din acele state nu corespunde criteriilor etno-naționale definite de Kremlin. În acest mod, protecția drepturilor minorităților devine un pretext pentru revizionism teritorial. Prin urmare, ceea ce în context occidental apare ca o evoluție normativă – trecerea de la o suveranitate absolută la una responsabilă, centrată pe drepturile omului – este instrumentalizat de Rusia ca armă geopolitică. Sub masca unei intervenții „umanitare", Moscova își proiectează influența, transformând suferința reală sau fabricată a rusofonilor în justificare pentru intervenție militară sau presiune politică.În esență, Rusia deturnează conceptul de „protecție a populațiilor" – nevoie de protecție născută din tragedii umanitare reale – pentru a-și construi o doctrină de suveranitate selectivă, în care granițele statelor vecine devin negociabile, în numele „apărării compatrioților" săi. Astfel, sub pretextul unui demers umanitar, Kremlinul a golit de conținut principiul R2P, transformându-l într-un instrument de revizionism teritorial și ingerință strategică, fără criterii obiective sau legitimitate internațională.

Libertatea națiunilor suverane ca „amenințare existențială" pentru Rusia

Activitatea publicistică a lui Serghei Karaganov în presa internațională (academică și non-academică) are, printre altele, menirea să legitimeze ideologia neo-eurasianistă care animă cercurile de putere și influență din interiorul

---

suveranitatea ca fiind o obligație, nu doar un drept și a apărut ca răspuns la eșecuri internaționale majore, precum genocidul din Rwanda (1994) sau masacrul din Srebrenița (1995), unde pasivitatea comunității internaționale a dus la tragedii.

12 A se vedea George Hinsley, *Power and the Pursuit of Peace: Theory and Practice in the History of Relations Between States*, Cambridge University Press, ediția din 2019.

13 *Ingerința umanitară* este invocată ca o excepție de la principiul suveranității și al neintervenției, atunci când un stat comite sau permite atrocități grave (genocid, crime împotriva umanității, epurări etnice). Nu există un drept pozitiv codificat care să permită ingerința unilaterală. Intervențiile fără acordul Consiliului de Securitate al ONU sunt, în drept, controversate sau ilegale, chiar dacă pot fi prezentate ca moral justificate.

regimului lui Vladimir Putin, să o facă mai digerabilă pentru Occident. Într-un articol publicat pe platforma *Project Syndicate*, la un an după anexarea ilegală a Crimeei de către armata rusă, primul act de rapt teritorial comis de Rusia asupra Ucrainei independente și suverane, Serghei Karaganov urmează tiparul clasic al autovictimizării, dublat de eterna culpabilizare a Occidentului: „După ce au fost împinși la zid de mai bine de două decenii de expansiune vestică – fie că este vorba de Uniunea Europeană sau de extinderea NATO – într-o parte a Europei pe care o consideră vitală pentru securitatea națională, rușii cred că au temeiul moral în apărarea intereselor lor.“[14]

Afirmația lui Serghei Karaganov conform căreia Rusia ar avea un „temei moral“ superior în apărarea intereselor sale vitale ca reacție la extinderea Occidentului reflectă o inversare cinică a cadrului etic în relațiile internaționale. În realitate, această poziție se bazează pe o viziune profund revizionistă asupra ordinii mondiale, în care agresorul se prezintă drept victimă, iar expansiunea imperială este transformată în act defensiv.

Karaganov eludează un fapt esențial: statele din Europa Centrală și de Est nu au fost absorbite de NATO sau UE împotriva voinței lor, ci au căutat aceste alianțe tocmai pentru a se proteja de presiunea și amintirea imperială rusă. Prin urmare, a interpreta integrarea acestor state în structuri occidentale ca o amenințare la adresa Rusiei înseamnă a nega suveranitatea lor și a le reduce la simple zone de influență. Mai grav, Karaganov mutilează sensul moralității, folosindu-l ca armă retorică pentru a justifica expansionismul. Extinderea Uniunii Europene și a NATO spre Est a reprezentat un proces firesc de occidentalizare. Este rezultat din voința liber exprimată a națiunilor din fostul lagăr socialist. Această expansiune nu a fost impusă „cu tancul“, ci a reflectat alegerea suverană a popoarelor din Europa Centrală și de Est, odinioară asuprite de doctrina brejnevistă a „suveranității limitate“. Reflexul Rusiei de a se percepe pe sine drept un imperiu tutelar, înzestrat cu un presupus „drept divin“ de a interveni în destinele altor popoare, de a formula pretenții sau de a dicta orientarea acestora, este o expresie a unui comportament retrograd, medieval, în sfera relațiilor internaționale. Așadar, ideea că Rusia ar fi o „victimă“ a procesului occidentalizării statelor pe care, la un moment dat, le-a ocupat și le-a transformat în sateliți exploatabili, este o absurditate grosolană. În virtutea unei logici perverse, care reflectă structura politică autocratică a regimului de la Kremlin, orice manifestare a libertății unor națiuni suverane este percepută ca o amenințare existențială la adresa securității ruse.

Discursul lui Karaganov dovedește o distorsionare flagrantă a realității. Afirmația sa că „rușii au fost împinși la zid de mai bine de două decenii de expansiune vestică“ este un exemplu de virtuozitate retorică rusească ce își găsește locul mai degrabă într-un scenariu de teatru absurd decât într-o analiză serioasă a dinamicii geopolitice contemporane. Imaginea Rusiei, acest colos nuclear care acoperă 11 fusuri orare și deține cea mai vastă suprafață teritorială

---

[14] Serghei Karaganov, „A Eurasian Solution for Europe's Crises“, în *Project Syndicate*, September 16, 2015, disponibil la https://www.project-syndicate.org/commentary/how-to-improve-europe-russia-relations-by-sergei-karaganov-2015-09, accesat la data de 20 mai 2025.

din lume, „împinsă la zid“ de niște țări europene mici și mijlocii care au ales să îmbrățișeze democrația și statul de drept, este mai mult decât rizibilă. Potrivit acestei logici, extinderea NATO și a Uniunii Europene ar reprezenta nu doar o amenințare la adresa securității Rusiei, ci o adevărată catastrofă existențială pentru un regim autocratic care vede orice schimbare democratică în vecinătatea sa ca pe un atentat la proiecția sa de putere.

Narațiunile[15] despre un presupus „drept“ al Federației Ruse de a anexa teritorii și de a interveni militar pe teritoriile considerate „zone privilegiate de influență“ (în special cele elaborate de Aleksandr Dughin, celălalt ideolog apocaliptic al lui Vladimir Putin, dar și cele avansate de Serghei Karaganov), imaginează o confruntare nucleară escatologică cu Occidentul. Ceea ce face această retorică extrem de periculoasă este utilizarea unor concepte ale teologiei creștine în scopuri geopolitice. În loc să fie un apel la pace și reconciliere, aceste concepte sunt transformate în arme ideologice pentru a justifica hegemonia Rusiei. Karaganov afirmă chiar că, în contextul războiului din Ucraina, utilizarea amenințării cu arme nucleare de către Rusia este o formă legitimă de șantaj: „Crearea armelor nucleare a fost rezultatul unei intervenții divine. Îngrozit de faptul că oamenii – europenii și japonezii care li s-au alăturat – au declanșat două războaie mondiale într-o singură generație, sacrificând zeci de milioane de vieți, Dumnezeu a înmânat omenirii arma Armaghedonului pentru a le reaminti celor care pierduseră frica de iad că iadul există. Această frică a asigurat pacea relativă din ultimele trei sferturi de secol. Dar frica a dispărut acum. Ce se întâmplă azi este de neconceput în termenii vechii doctrine a descurajării nucleare: într-un acces de furie disperată, cercurile conducătoare ale unui grup de țări au declanșat un război total în «burta» unei superputeri nucleare.“[16]

Retorica escatologică folosită de un stat puternic nuclearizat precum Rusia este extrem de periculoasă. Ea poate reduce aversiunea față de conflictele catastrofale, poate crea instabilitate regională și globală, poate transforma Rusia într-o amenințare existențială nu doar pentru vecinii săi, ci și pentru întreaga lume. În secolul XXI, retorica escatologică este frecvent întâlnită în discursurile unor regimuri teocratice și ale unor entități non-statale de tip terorist. Acestea folosesc această perspectivă pentru a-și legitima acțiunile violente sau expansioniste. Iată câteva exemple relevante: regimul teocratic iranian se bazează pe ideologia islamică șiită, iar escatologia joacă un rol central în legitimizarea autorității sale. Doctrina șiită se referă la Mahdi-ul (al 12-lea imam ascuns), considerat salvatorul escatologic care va aduce dreptate și va restabili ordinea divină pe pământ. Conducătorii iranieni, în special Ayatollahul Ali Khamenei și

---

15 Când vorbim despre discursuri politice care încearcă să impună o anumită versiune asupra realității, termenul potrivit este „narațiune“, nu „narativ“. Folosim termenul de „narațiune“ când dorim să desemnăm o construcție discursivă ideologică. Utilizăm termenul de „narativ“ doar ca adjectiv (ex. „strategie narativă“, „cadru narativ“).

16 Сергей Караганов [Serghei Karaganov], *Применение ядерного оружия может уберечь человечество от глобальной катастрофы* [*Utilizarea armelor nucleare poate salva omenirea de o catastrofă globală*], Операция на Украине [Operațiune din Ucraina], Профили – магазины [Profile magazine], Москва [Moscova], 13 iunie 2023, disponibil la https://profile.ru/politics/primenenie-yadernogo-oruzhiya-mozhet-uberech-chelovechestvo-ot-globalnoj-katastrofy-1338893/, accesat la 19 mai 2025.

Mahmoud Ahmadinejad (fost președinte al Iranului), au făcut referiri explicite la această viziune. Iranul utilizează această perspectivă pentru a legitima intervenții în Orientul Mijlociu, de exemplu, în sprijinirea milițiilor șiite din Irak, Liban (Hezbollah) sau Yemen (Houthi). Retorica despre „lupta împotriva opresiunii" și „pregătirea terenului pentru Mahdi"[17] justifică atât acțiuni violente, cât și ambițiile regionale. În scrierilelui Aleksandr Dughin despre construirea unei alianțe geopolitice între Rusia și Iran este reluată obsesiv teza acestei suprapuneri a escatologiilor[18], producând un nou tip de imaginar geopolitic: o cartografie a sfârșitului lumii care legitimează alianțe între regimuri teocratice și autocratice sub semnul luptei escatologice împotriva Occidentului, chiar sub forma unui război nuclear.[19]

O asemenea retorică escatologică, sesizabilă atât la Serghei Karaganov, cât și la Aleksandr Dughin, are un impact dramatic asupra discursului despre stabilitatea globală. Ea perturbă mecanismele tradiționale de descurajare nucleară (*nuclear deterrence*) care funcționează de obicei în cheia raționalității și a dialogului diplomatic. Într-o lume interconectată, liderii unor state cu arsenal nuclear trebuie să fie previzibili și raționali în deciziile lor. Dacă un lider adoptă o perspectivă în care escaladarea conflictului este dorită pentru atingerea unui scop teologic, atunci logica descurajării nucleare (bazată pe frica reciprocă de distrugere totală) scapă de sub controlul rațional al imperativelor de securitate și devine un simplu delir mistic. Un asemenea limbaj constituie o abatere semnificativă de la vocabularul clasic al relațiilor internaționale, evocând mai degrabă episoade din istorie în care lideri religioși sau revoluționari fanatici au justificat distrugerea totală a lumii în numele unei „cauze divine".

Mitul toxic al „amenințătoarei extinderi a NATO"

Rusia își fundamentează acțiunile agresive și anexările de teritorii aparținând unor state suverane pe o narațiune conspirațională, care denunță un presupus complot occidental, concretizat militar prin „amenințătoarea" extindere a NATO către Est. Întreaga arhitectură conceptuală a strategiei naționale de securitate a Federației Ruse este construită în jurul acestui mit fondator, care transformă extinderea Alianței Nord-Atlantice într-un principiu de tip *casus belli*. În realitate, procesul de extindere a NATO are o natură defensivă, nu ofensivă, fiind

---

[17] *Mahdi* este în teologia islamică șiită iraniană un personaj asemănător lui Mesia din iudeo-creștinism, considerat a fi al doisprezecelea și ultimul imam din linia imamilor divin aleși. Este ascuns de secole (în „ghaybah" sau „ocultare") și va reveni într-un viitor apocaliptic pentru a aduce dreptatea, a înfrunta răul și a stabili un regim divin pe pământ.

[18] Este vorba de o convergență simbolică între imaginarul escatologic al șiismului duodeciman și cel al ortodoxiei rusești de tip raskolnic (al cărei membru este Aleksandr Dughin), ambele articulând un orizont de așteptare mesianică într-o perspectivă apocaliptică.

[19] Aleksandr Dugin, „Geopolitics of Shia", în *Al Mayadeen*, 21 August 2021, disponibil la https://english.almayadeen.net/articles/opinion/geopolitics-of-shia, accesat la 19 mai 2025; A se vedea și Arman Mahmoudian, „Russia-Iran Military Cooperation: The Dynamic Is Changing Dramatically Because of Drones in the Ukraine War", în *GNSI Publications*, no. 1, 2023, disponibil la https://digitalcommons.usf.edu/gnsi_publications/1, accesat la 19 mai 2025.

determinat de solicitările statelor est-europene în căutare de garanții de securitate. Moscova instrumentalizează această reprezentare a unei Rusii asediate de Occident pentru a legitima propriul său proiect expansionist, orientat spre refacerea sferelor de influență ale fostei Uniuni Sovietice și spre contestarea ordinii internaționale liberale. Rusia insistă asupra unui statut de „pol de putere“ pentru a evita să devină marginală.

De aproape două decenii, propaganda Kremlinului reia obsesiv o teză menită să justifice toate agresiunile Rusiei împotriva vecinilor săi: ideea că Occidentul ar fi promis Rusiei, în 1990, că NATO nu se va extinde spre Est. Această *maskirovka* este vehiculată astăzi ca un adevăr absolut în discursurile oficiale ale Moscovei. Ea a inundat rețelele de dezinformare, devenind un mit istoric. Chiar ultimul lider sovietic, Mihail Gorbaciov, a recunoscut că este o minciună conștient fabricată de Kremlin. Adevărul istoric este simplu și clar: în 1990, în discuțiile purtate între SUA și URSS nu s-a abordat absolut deloc subiectul extinderii NATO spre Europa de Est. Negocierile s-au purtat strict în legătură cu reglementarea reunificării Germaniei. Problema centrală era cum va arăta noua Germanie unită și care va fi statutul ei militar. În acest context, secretarul de stat american, James Baker, a sugerat ca, după reunificare, NATO să nu desfășoare trupe *în estul Germaniei*. Această discuție punctuală s-a concretizat în *Tratatul „Două plus Patru“* (semnat la 12 septembrie 1990 la Moscova)[20], care reglementa statutul reunificării Germaniei și chestiunile de securitate legate de această reunificare. Mai mult, în 1990, Pactul de la Varșovia și Uniunea Sovietică încă existau, iar țările est-europene erau, în mod oficial, state-satelit ale URSS, deci subiectul aderării lor la NATO era pur și simplu inexistent la acel moment. Confirmarea vine chiar de la Gorbaciov. Într-un interviu acordat în 2014, fostul lider sovietic a declarat explicit: „Subiectul extinderii NATO nu a fost discutat deloc. Nici măcar nu a fost pus pe masă.“[21]

Această teză a fost inventată și reciclată sistematic de Kremlin după prăbușirea URSS, într-un moment în care fostele țări comuniste din Europa Centrală și de Est au început să ceară aderarea la NATO. Aceste țări au cerut cu insistență protecție împotriva unei Rusii care, chiar și slăbită, continua să amenințe stabilitatea regională. De la Polonia și România, la Țările Baltice, toate aceste state au dorit aderarea la NATO pentru a se pune la adăpost de un posibil reviriment al imperialismului rus. La câteva decenii după prăbușirea URSS vedem imperialismul rus manifestându-se brutal în Ucraina. Federația Rusă este cea care a încălcat un acord internațional extrem de clar: *Memorandumul de la Budapesta din 1994*. În acest document, Rusia, SUA și Marea Britanie garantau

---

[20] Tratatul „Două plus Patru“ a fost încheiat între cele două Germanii (Republica Federală Germania și Republica Democrată Germană) și cele patru puteri aliate învingătoare în al Doilea Război Mondial (SUA, URSS, Marea Britanie și Franța). Doar acest document oficial stabilea condițiile reunificării. În cadrul acestui tratat, s-a convenit ca, în estul Germaniei reunificate, NATO să nu amplaseze trupe permanente. Aceasta este singura „limitare“ menționată vreodată și asumată de Occident. Nu a existat nicio discuție sau angajament privind o ipotetică neextindere a NATO spre Estul Europei.

[21] Interviuri acordate de Mihail Gorbaciov pe 15 octombrie 2014 publicațiilor *Rossiiskaya Gazeta* și *Russia Beyond The Headlines*. În acest interviu, Gorbaciov a declarat: „Subiectul extinderii NATO nu a fost niciodată discutat; nu a fost ridicat în acei ani. Spun asta cu toată responsabilitatea.“

suveranitatea și integritatea teritorială a Ucrainei, în schimbul renunțării de către Ucraina la arsenalul nuclear sovietic aflat pe teritoriul său. Aceasta a fost o promisiune solemnă, parafată și asumată la cel mai înalt nivel diplomatic. Ulterior, Federația Rusă a încălcat cinic această înțelegere. În 2022, Rusia a declanșat invadarea pe scară largă a Ucrainei, masacrând civili și distrugând infrastructura unui stat suveran cu frontiere consfințite de ONU. Pretextul: dorința Kievului de a dobândi perspectiva unei viitoare integrări în NATO.

Când Putin și ideologii săi vorbesc despre „extinderea NATO ca agresiune împotriva Rusiei", ei mint cu bună știință. Perpetuează în spațiul relațiilor internaționale un mit toxic. Mark Kramer, cercetător la Universitatea Harvard (Davis Center for Russian and Eurasian Studies) a scris pe larg despre extinderea NATO și a demonstrat, pe bază de documente, că „nu a existat niciun angajament oficial sau neoficial față de URSS că NATO nu se va extinde"[22].

La rândul său, Mary Elise Sarotte, de la Universitatea Johns Hopkins, o autoritate în istoria post-Război Rece, demonstra falsitatea tezei unei promisiuni încălcate a Occidentului față de Rusia.[23] Mary Elise Sarotte subliniază clar că, în cadrul discuțiilor neoficiale între sovietici și americani din 1990 despre viitorul Germaniei unificate, nu a fost niciodată făcută o promisiune de acest tip privind Europa de Est. Joshua Shifrinson, cercetător la Boston University, nuanțează și mai bine problema. Într-un articol al său dezvăluie că, la negocierile cu ușile închise dintre americani și sovietici, Moscova a emis o serie de semnale ambigue referitoare la rolul NATO în viitor, dar Washingtonul le-a respins din start ca neavând legătură cu unificarea Germaniei. Shifrinson subliniază clar: nu s-a ajuns niciodată la discuții punctuale sau la vreun acord oficial pe acest subiect, dat fiind că Uniunea Sovietică în starea de colaps în care se afla nu mai era în măsură să impună condiții de o asemenea natură.[24]

Discursul de la München (2007), în care Putin a denunțat explicit ordinea internațională liberală și a atacat hegemonia valorilor occidentale, nu a fost decât prologul unui Război Rece 2.0. Pe măsură ce politica Kremlinului a devenit tot mai militaristă și expansionistă, prăpastia dintre Rusia și Uniunea Europeană s-a adâncit ireversibil. Momentul decisiv a fost anul 2014, odată cu anexarea Crimeei, urmat la 24 februarie 2022 de declașarea războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei. Impunerea sancțiunilor europene asupra Rusiei a transformat o relație deja tensionată într-un conflict deschis și sistemic. Din acel moment, Rusia a început să perceapă Uniunea Europeană nu doar ca pe un rival geopolitic, ci și ca pe o amenințare directă la adresa modelului său autoritar de putere.

Schimbarea radicală a strategiei Rusiei a constat în renunțarea la ideea integrării în ordinea europeană și în adoptarea unui plan sistematic de subminare a

---

[22] Mark Kramer, „The Myth of a No-NATO-Enlargement Pledge to Russia", în *The Washington Quarterly*, vol. 32, No. 2/2009, pp. 39-61, disponibil la https://doi.org/10.1080/01636600902773248, accesat la 18 mai 2025.

[23] Mary Elise Sarotte, *Not One Inch: America, Russia, and the Making of Post-Cold War Stalemate*, Yale University Press, New Haven, Connecticut, 2021.

[24] Joshua Shifrinson, „Deal or No Deal? The End of the Cold War and the U.S. Offer to Limit NATO Expansion", în *International Security*, vol. 40, no. 4/2016, pp. 7-44, disponibil la https://doi.org/10.1162/ISEC_a_00236, accesat la 18 mai 2025.

unității blocului comunitar. Kremlinul a identificat *populismul eurosceptic* ca pe un util *instrument-cheie de război informațional și politic* împotriva Occidentului. Partidele extremiste – fie de dreapta, fie de stânga radicală – au devenit canalele predilecte ale influenței ruse: de la AfD în Germania și FPÖ în Austria, la Liga Norte în Italia și, mai ales, regimul Orbàn în Ungaria.[25] Moscova și-a construit o rețea europeană de aliați politici extremiști, menită să saboteze consensul pro-european din interiorul instituțiilor europene. Aceste formațiuni nu doar că împărtășesc o viziune anti-UE, dar promovează teme care reflectă direct agenda strategică a Rusiei: suveranismul agresiv, cultul liderului autoritar, respingerea valorilor liberale, dar, mai ales, contestarea valabilității NATO. Rusia a reușit să injecteze în discursul public european teme și narațiuni care subminează încrederea în instituțiile comunitare și în ordinea liberală. Este vorba de un *război hibrid*, care combină propaganda, finanțarea clandestină a mișcărilor extremiste și campaniile agresive de *populism algoritmic*[26] pe rețelele de socializare. Pentru Kremlin, o Uniune Europeană slabă, divizată, ale cărei mecanisme instituționale devin paralizate, reprezintă un obiectiv strategic major pe termen mediu și lung. În viziunea elitei ruse, o Europă fără o Uniune Europeană solidă, compusă din state slabe, negociind bilateral cu Moscova, ar recrea o logică a dreptului negociat doar între mari puteri, în care Rusia să fie tratată pe picior de egalitate cu anumite puteri europene (Germania, Franța). Aceasta este logica profundă a revizionismului rusesc: nu doar *refacerea sferei de influență în fostul spațiu sovietic*, ci *demantelarea definitivă a arhitecturii normative* și instituționale a Occidentului.

Eliminarea „identității eurocentrice“

Frustrarea Rusiei față de „identitatea eurocentrică“ reflectă o tensiune veche: de la Petru cel Mare la reformele țariste și modernizarea sovietică, Rusia a încercat să se alinieze modelului european. Însă sentimentul că nu va fi niciodată considerată pe deplin „europeană“ persistă. Această disonanță între aspirație și excludere constituie ceea ce s-ar putea numi „păcatul cultural“ al Rusiei – nevoia de validare occidentală, dublată de conștiința dureroasă a alterității sale. Karaganov verbalizează acest resentiment istoric. El știe că, în spatele acestei ostilități, stă o rană veche: Rusia a făcut compromisuri pentru a fi acceptată, dar nu a fost niciodată primită de bunăvoie. Tocmai această neacceptarea Rusiei conferă idealurilor europene de democrație și libertate forța lor iritantă pentru Moscova.

---

[25] Kacper Rekawek, Thomas Renard, Bàrbara Molas, *Russia and the Far-Right: Insights from Ten European Countries*, International Centre for Counter-Terrorism, ICCT Press, The Hague, 2024, disponibil la https://icct.nl/russia-and-far-right-insights-ten-european-countries, accesat la 18 mai 2025; Veronica Arridu, Arūnas Molis, „Alliance between Putin and European Far-Right. Where Does the Convergence of Interests Lead?“, în *Sciendo, Lithuanian Annual Strategic Review*, Volume 17, 2019, pp. 157-175, disponibil la https://doi.org/10.2478/lasr-2019-0006, accesat la 18 mai 2025.

[26] Conceptul de „populism algoritmic“ (*algorithmic populism*) a fost lansat de Ico Maly, profesor la Tilburg University. El se referă la faptul că amploarea publică pe care o capătă discursul – inițial marginal – al unor politicieni populiști cu agendă extremistă ține mai puțin de talentul oratoric sau de producția ideatică ale acestora, cât mai ales de forța activismului *online*. Fenomenul se bazează pe inundarea spațiului *online* cu troli sau algoritmi care reproduc, redistribuie în progresie geometrică și amplifică discursul extremist (Ico Maly, „Algorithmic populism and algorithmic activism“, în *Diggit Magazine*, 26 noiembrie 2018).

Karaganov nu doar că respinge influența culturală a Occidentului; el propune o alternativă. Nu ca expresie de încredere, ci ca reacție defensivă, ca formă de autoapărare simbolică: orientarea eurasiatică. Iar acest discurs nu îi aparține doar lui. El este reflectat în rândul elitei ruse, de la diplomați la ideologi ai regimului Putin. Disprețul față de „eurocentrism“ maschează, de fapt, anxietatea pierderii. Imaginea Rusiei ca „putere inevitabilă“ în ecuațiile geopolitice occidentale a fost grav afectată. Atacul asupra valorilor europene devine un substitut retoric pentru pierderea influenței reale. Războiul de agresiune împotriva Ucrainei a reprezentat ruptura majoră a Moscovei față de ordinea liberală internațională westfaliană.

Ordinea liberală internațională de tip westfalian, consolidată după 1945 și reafirmată în epoca post-Război Rece, se bazează pe egalitatea suverană a statelor, integritatea teritorială și supremația dreptului internațional, promovând un universalism normativ și o cooperare instituționalizată prin structuri multilaterale. În opoziție, Rusia – alături de alți actori revizioniști – propune o ordine multipolară de tip darwinist, întemeiată pe ierarhii de putere, sfere de influență și o viziune civilizațională a relațiilor internaționale, în care forța determină legitimitatea, iar normele universale sunt percepute ca instrumente hegemonice ale Occidentului. Această paradigmă alternativă, articulată ideologic prin concepte precum „Russkiy Mir“ sau „suveranitate civilizațională“, justifică agresiunea ca mijloc de restabilire a echilibrului geopolitic și legitimează recursul la forță – inclusiv la amenințare nucleară – ca garanție supremă a suveranității. Astfel, conflictul din Ucraina nu este doar un război teritorial, ci expresia profundă a unei ciocniri de viziuni asupra ordinii mondiale.

Într-un studiu al lui Gregorio Baggiani, dedicat viziunilor despre putere și ordine internațională ale Kremlinului, specialistul italian remarca faptul că, în pofida prezenței cuvintelor „egalitate“ și „dreptate“ în discursul acesteia din relațiile internaționale, *Rusia aplică în politica sa externă o poziție de tip darwinist*, enunțând într-un realism care îi este specific că ordinea internațională este rezultatul primatului forței, nu al dreptului: „În concepția rusă despre putere există și un element ideologic de tip darwinist care recurge la principiul supremației celui mai puternic și, prin urmare, la o ierarhizare a puterii care, de asemenea, poartă numele de «кто кого победит» («cine pe cine poate învinge»). În esență, acest principiu al supremației celui mai puternic, datând din epoca dominației sovietice, s-a transmis neschimbat până în prezent, și, deloc surprinzător, până la Rusia lui Putin, unde (după cum a demonstrat tragicul război din Ucraina) folosirea forței a fost în mod substanțial legitimată atunci când Kremlinul a decis că interesele, securitatea și integritatea statului cer în mod imperios un asemenea recurs la forță.“[27] Substratul darwinist din concepția geopolitică rusească transpare în articolul lui Karaganov. Acest motto rusesc, „кто кого победит“ („cine pe cine poate învinge“) își are rădăcinile în vechea cultură politică rusească.

[27] Gregorio Baggiani, „Karaganov's vision: towards the Word Majority“, în *NATO Foundation*, Defense College, 2024, disponibil la www.natofoundation.org/wp-content/uploads/2024/07/NDCF-Baggiani-De-Westernising -Karaganov-en-def-r.pdf, accesat la 17 mai 2025.

Conceptul de darwinism în relațiile internaționale[28] a fost teoretizat – chiar dacă nu explicit sub acest nume – de către Kenneth Waltz, dar principiile darwiniste (selecția, competiția, supraviețuirea celor mai adaptați) sunt implicite și fundamentale în teoria sa realistă. În studiul său, *Theory of International Politics* (1979), Waltz analiza conceptul din perspectiva unei viziuni anarhice asupra ordinii internaționale. Pentru Waltz, statele sunt actori care operează într-un sistem anarhic, în care nu există o autoritate superioară. Supraviețuirea este obiectivul fundamental al statelor, iar statele care nu se adaptează la logica sistemului internațional, bazat pe norme universal acceptate, sunt marginalizate sau eliminate – o analogie clară cu selecția naturală. Dar Waltz nu a vorbit niciodată despre necesitatea unui „darwinism geopolitic" pentru dobândirea supremației. Ideologi ruși, precum Karaganov, reinterpretează darwinismul într-o cheie militaristă, văzând sistemul internațional ca pe o scenă pe care se desfășoară o rivalitate pe viață și pe moarte între cei mai puternici.

Retorica lui Karaganov repune pe tapet această mentalitate de supremație și legitimare a forței, prezentă obsesiv în discursul geopolitic al Moscovei. Occidentul nu reprezintă în concepția rusească doar un adversar militar, ci și un set de norme juridico-politice universale, extins la nivel mondial, care ar trebui eliminat. Când își elaborează teoria neo-eurasianistă, Serghei Karaganov pornește de la premisa că Rusia, ca să ajungă să articuleze un spațiu politic și geopolitic de tip „Marea Eurasie", trebuie să instituie la nivel mondial un „*program de dezoccidentalizare* (*дезападнисацuа*)"[29]. Obiectivul urmărit cu obstinație de Federația Rusă în demersul ei geopolitic de redobândire a hegemoniei prin ideologia neo-eurasianistă îl constituie „programul de dezoccidentalizare (*дезападнисацuа*) sau de reducere a influenței Occidentului în ansamblu asupra afacerilor internaționale la nivel global"[30]. Cu aerul omniscientului analist politic, Serghei Karaganov ne servește o viziune despre „decadența" Occidentului, despre

---

[28] A se vedea Tarek Oraby, *A Darwinian Theory of International Conflict*, Stockholm University Press, Stockholm 2019; Iain Wilson, „Darwinian Reasoning and Waltz's Theory of International Politics: Elimination, imitation and the selection of behaviours", în *International Relations*, vol. 27, no. 4/2013, pp. 417-438, disponibil la https://doi.org/10.1177/0047117813502501, accesat la 18 mai 2025; Zoran D. Kovačević, *Ideas of Darwinism in the Classical-Realist Theory of International Relations* [Ideje darvinizma u klasično-realističkoj teoriji međunarodnih odnosa], University Of Belgrade Faculty of Political Science [Univerzitet U Beogradu Fakultet Političkih Nauka], Doctoral Dissertation [doktorska disertacija], Belgrade, 2024, disponibil la https://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/Zoran_Kovacevic_Disertacija_FPN.pdf, accesat la 20 mai 2025.

[29] Conceptul de *dezoccidentalizare* [*дезападнизацuя*, *dezapadnizatsiya*] exprimă, în gândirea strategică rusă contemporană, o orientare programatică de respingere a influenței occidentale în sfera valorilor, instituțiilor și culturii politice. El apare formulat implicit în documente-cheie precum Strategia Națională de Securitate a Federației Ruse din 2021, care acuză Occidentul că „exercită o influență informațională și psihologică asupra conștiinței individuale, de grup și publice prin răspândirea unor norme sociale și morale care contravin tradițiilor și convingerilor popoarelor Federației Ruse" (Совет Безопасности РФ 2021). Aceeași linie ideologică este consolidată în Conceptul de Politică Externă al Federației Ruse din 2023, unde se afirmă că Rusia „intenționează să-și apere dreptul la existență și dezvoltare liberă în fața acțiunilor neprietenoase ale Occidentului" (МИД России 2023). În mod direct, purtătoarea de cuvânt a Ministerului rus de Externe, Maria Zaharova, a declarat: „Rusia are un plan pentru eliminarea dependenței de Occident" (Zaharova, 2022). Acest discurs cristalizează o strategie de autarhie geopolitică și izolaționism valoric, în care „dezoccidentalizarea" devine instrumentul legitimării unui model civilizațional alternativ, centrat pe identitatea eurasiatică și pe suveranismul autoritar.

[30] Gregorio Baggiani, *op. cit*.

un inevitabil „sfârșit“ al dominației europene: „Realitatea acum, după sfârșitul supremației bipolare a SUA și a Uniunii Sovietice și o scurtă fază «unipolară» după prăbușirea Uniunii Sovietice, este că ne aflăm într-o lume «multipolară».“[31]

Ceea ce Serghei Karaganov uită să menționeze însă este că multipolaritatea aduce nu doar oportunități, ci și răspunderi, iar Rusia, în fața acestei responsabilități, alege invariabil calea cea mai facilă: să submineze statalitatea celor care nu aderă la acest proiect eurasiatic. Multipolaritatea pe care o propune Karaganov funcționează ca o proiecție geopolitică reactivă, menită să compenseze declinul real al influenței globale a Rusiei. În loc de un angajament autentic cu lumea, Rusia își construiește propriul imaginar, în care se prezintă ca „alternativă morală“ la Occident. În termeni de relații internaționale, acest discurs nu este decât o strategie retorică. Această poziționare reflectă un complex de inferioritate profund, camuflat prin invocarea unei „supremații spirituale“ care ar compensa, în imaginarul politic rusesc, lipsa puterii economice și a competitivității tehnologice.

La un nivel mai profund, acest *imaginar revizionist* subliniază o dorință de a rescrie istoria și de a reconfigura ordinea internațională. Într-o asemenea ordine internațională convenabilă ei, Rusia ar juca un rol de gardian al unei identități eurasiatice unice. Structurile din acest discurs nu sunt doar descriptive, ci și normative: Karaganov sugerează că este „natural“ și „justificat“ ca Rusia să se îndepărteze de „identitatea eurocentrică“ și să redescopere o misiune distinctivă. Acest reflex revizionist îi permite Rusiei să se elibereze simbolic de un Occident considerat corupt, îmbrățișând un imaginar de „reînnoire“ spirituală și geopolitică. Dar structura acestui imaginar nu are nimic înnoitor. Ea este captivă în continuare în capcana unui alt mit: *mitul supremației pierdute*.

BIBLIOGRAFIE

Arridu, Veronica, Arūnas Molis (2019), „Alliance between Putin and European Far-Right. Where Does the Convergence of Interests Lead?“, în *Sciendo, Lithuanian Annual Strategic Review*, Volume 17, pp. 157-175.

Baggiani, Gregorio (2024), „Karaganov's vision: towards the Word Majority“, în *NATO Foundation*, Defense College, disponibil la www.natofoundation.org/wp-content/uploads/2024/07/NDCF-Baggiani-De-Westernising-Karaganov-en-def-r.pdf.

Dugin, Aleksandr (2021), „Geopolitics of Shia“, în *Al Mayadeen*, 21 August, disponibil la https://english.almayadeen.net/articles/opinion/geopolitics-of-shia.

Hast, Susanna (2016), *Spheres of Influence in International Relations: History, Theory and Politics*, Routledge, New York.

Hinsley, George (2019), *Power and the Pursuit of Peace: Theory and Practice in the History of Relations Between States*, Cambridge University Press.

Karaganov, Sergei (2015), „A Eurasian Solution for Europe's Crises“, în *Project Syndicate*, September 16, disponibil la https://www.project-syndicate.org/commentary/how-to-improve-europe-russia-relations-by-sergei-karaganov-2015-09.

Karaganov, Serghei [Караганов, Сергей] (2023), *Применение ядерного оружия может уберечь человечество от глобальной катастрофы* [*Utilizarea armelor nucleare poate salva omenirea de o catastrofă globală*], Операция на Украине [Operațiune din Ucraina], Профили – магазины [Profile magazine], Москва [Moscova], 13.06.2023, disponibil la

31 Sergei Karaganov, *loc. cit*., 2015.

https://profile.ru/politics/primenenie-yadernogo-oruzhiya-mozhet-uberech-chelovechestvo-ot-globalnoj-katastrofy-1338893/.
Karaganov, Serghei (2023), *Russia's Policy Towards World Majority,* Faculty of World Economy and International Affairs, Moscow, Center for Comprehensive European and International Studies, disponibil la https://www.mid.ru/upload/medialibrary/c98/cjmfdf73760bme0y99zqllj51zzllrvs/Russia's%20Policy.pdf.
Karaganov, Serghei (2025), „The U.S. Proposal is a trap", în *Moskovsky Komsomolets*, March 7, disponibil la https://karaganov.ru/en/sergei-karaganov-the-u-s-proposal-is-a-trap/.
Karaganov, S. A., R.D. Blackwill (1994), *Damage Limitation or Crisis?: Russia and the Outside World*, Williamsport: Potomac Books Inc.
Karaganov, S. A., H. Brown, G.T. Allison *et al.* (2011), *Nuclear Disarmament and Nonproliferation (Triangle Papers/Task Force Reports)* (C. f. Studies, Ed.), Washington: The Trilateral Commission.
Kovačević, Zoran D. (2024), *Ideas of Darwinism in the Classical-Realist Theory of International Relations* [Ideje darvinizma u klasično-realističkoj teoriji međunarodnih odnosa], University of Belgrade Faculty of Political Science [Univerzitet U Beogradu Fakultet Političkih Nauka], Doctoral Dissertation [doktorska disertacija], Belgrade, disponibil la https://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/Zoran_Kovacevic_Disertacija_FPN.pdf.
Kramer, Mark (2009), „The Myth of a No-NATO-Enlargement Pledge to Russia", în *The Washington Quarterly*, vol. 32, No. 2/2009, pp. 39-61.
MacKinnon, Mark (2014), „Sergey Karaganov: The man behind Putin's pugnacity", în *The Globe and Mail*, 30 March, disponibil la https://www.theglobeandmail.com/news/world/sergey-karaganov-the-man-behind-putins-pugnacity/article17734125/.
Mahmoudian, Arman (2023), „Russia-Iran Military Cooperation: The Dynamic Is Changing Dramatically Because of Drones in the Ukraine War", în *GNSI Publications*, no. 1/2023, disponibil la https://digitalcommons.usf.edu/gnsi_publications/1.
Maly, Ico (2018), „Algorithmic populism and algorithmic activism", în *Diggit Magazine*, 26 November.
Mileski, Toni (2015), „Identifying the new Eurasian orientation in modern Russian geopolitical thought", în *Eastern Journal Of European Studies,* 6(2), pp. 177-187, disponibil la https://ejes.uaic.ro/articles/EJES2015_0602_MIL.pdf.
Nugraha, Aryanta (2018), „Neo-Eurasianism in Russian Foreign Policy: Echoes from the Past or Compromise with the Future?", în *Global & Strategies*, Vol. 9, No. 1/2018, pp. 95-110.
Oraby, Tarek (2019), *A Darwinian Theory of International Conflict*, Stockholm University Press, Stockholm.
Pieper, M. (2020). „Russkiy Mir: The Geopolitics of Russian Compatriots Abroad", în *Geopolitics*, *25*(3), pp. 756-779, DOI: 10.1080/14650045.2018.1465047.
Rabel, Roberto (2025), „Global South and western divergence on Russia's war in Ukraine: implications for world order", în *International Affairs*, Vol. 101, No. 3/2025, pp. 1005-1021.
Rekawek, Kacper, Thomas Renard, Barbara Molas (2024), *Russia and the Far-Right: Insights from Ten European Countries*, International Centre for Counter-Terrorism, ICCT Press, The Hague.
Saari, Sinikukka, „Russia's Post-Orange Revolution Strategies to Increase its Influence in Former Soviet Republics: Public Diplomacy po russkii", în *Europe-Asia Studies*, vol. 66, Issue 1, pp. 50-66, DOI:10.1080/09668136.2013.864109, 2014.
Sarotte, Mary Elise (2021), *Not One Inch: America, Russia, and the Making of Post-Cold War Stalemate*, Yale University Press, New Haven, Connecticut.
Shifrinson, Joshua (2016), „Deal or No Deal? The End of the Cold War and the U.S. Offer to Limit NATO Expansion", în *International Security*, vol. 40, no. 4/2016, pp. 7-44, DOI:10.1162/ISEC_a_00236.
Snegovaya, Maria, Alexander Lanoszka (2024), „Reclaiming what is ours: Elite continuity and revanchism", în *European Journal of International Security*, DOI: 10.1017/eis.2024.28.
Tsygankov, Andrei P. (2003), „Mastering Space in Eurasia: Russia's Geopolitical Thinking After the Soviet Break-up", în *Communist and Post-Communist Studies*, March, vol. 36, pp. 101-127, DOI: 10.1016/S0967-067X(02)00055-7.
Wilson, Iain (2013), „Darwinian Reasoning and Waltz's Theory of International Politics: Elimination, imitation and the selection of behaviours", în *International Relations*, vol. 27, no. 4/2013, pp. 417-438, disponibil la https://doi.org/10.1177/0047117813502501.